

Konference Počítáme s vodou 2019

Ivana Weinzettlová Jungová

Ve Velkém sále Novoměstské radnice v Praze dne 27. 11. 2019 proběhlo 5. pokračování mezinárodní konference Počítáme s vodou, tentokrát s podtitulkem Revitalizace veřejných prostor se zapojením modrozelené infrastruktury. Konferenci organizovala 01/71 ZO ČSOP Koniklec pod záštitou ministra životního prostředí a mediálním partnerem byl i časopis Sovak.

Tato základní organizace Českého svazu ochránců přírody se osvětě ohledně hospodaření se srážkovou vodou v projektu Počítáme s vodou zabývá již od roku 2013, kdy postupně vznikly specializované stránky na www.pocitamesvodou.cz, či publikace Hospodaření s dešťovou vodou v ČR. K významným počínům 01/71 ZO ČSOP patří rovněž vzdělávací činnost formou seminářů, či exkurzí a zejména možnost setkání odborníků a zájemců o problematiku na konferencích. V minulých letech tak organizátoři na téma hospodaření se srážkovou vodou nahlédli z různých úhlů od základních aspektů, vysvětlování výhod přírodě blízkého hospodaření se srážkovou vodou, přes plánování a realizaci opatření, využívání nástrojů k rozvoji měst, i postihnutí souvislostí s adaptací na změnu klimatu a hospodaření se srážkovými vodami v zastavěných oblastech. Program zahrnuje i sdílení zkušeností zahraničních řečníků a nejenak tomu bylo i na podzim v loňském roce.

Petr Valdman, ředitel Státního fondu životního prostředí ČR

Na úvod promluvil Ing. Petr Valdman, ředitel Státního fondu životního prostředí ČR, a doc. Ing. David Stránský, Ph. D., ČVUT v Praze a CzWA. Ing. Petr Valdman připomenul stávající pozitivní kroky, a to první strategický dokument týkající se hospodaření se srážkovými vodami a změny v novele vodního zákona, ale i výhledové zlepšení situace ohledně dotací v novém programovacím období. Podporu by tak měly získat i kombinace energetických úspor a hospodaření se srážkovými vodami včetně realizací s prvky modrozelené infrastruktury. Doc. Ing. David Stránský, Ph. D., zmínil návrh Akčního plánu Hospodaření se srážkovými vodami v urbanizovaných územích zpracovaný CzWA – Asociací pro vodu ČR pro Ministerstvo životního prostředí, který pojmenovává 200 deficitů hodných pozornosti. Zdůraznil také nutnost oborového přesahu, kdy si problematika žádá odborníky napříč profesemi.

Doc. Ing. arch. Jakub Cigler, Jakub Cigler Architekti, uvedl, že je třeba již při vzniku architektonického návrhu myslet na zavlažování, nikoliv vytvářet za drahé finanční prostředky vybetonované plochy. Připomněl také, že 10 000 let se architekti zaměřují na to, jak se vody zbavit a teprve 20 let, jak vodu udržet, zpomalit a vsáknout. Problémem při řešení odvádění vody bývají i odlišné vlastnické poměry, například střechy a pozemku, kam voda stéká. Určitou nevýhodou je i to, že architekti, či urbanisté nemají tak přesné normy a rozhodování je ovlivněno pocitem „líbí-nelíbí“, naproti tomu u dopravních inženýrů jsou naprosto jasná pravidla. Doc. Cigler představil i konkrétní příklady – městskou čtvrť v Moskvě, nebo návrhy revitalizace Václavského náměstí či ulice V celnici poblíž Náměstí Republiky v Praze. Podle jeho mínění je nejlepší pracovat s vodou celou cestou a důležité je i řešení vsáknout správně designovat.

Ing. Radim Vítek, MSc., specialista vodohospodář v Kanceláři architekta města Brna, se ve své prezentaci dotknul prohloubení mezioborové spolupráce. Je třeba se zaměřit na větší spolupráci krajinářských architektů (arboristů) s architektem, vodohospodářem i dopravním inženýrem. Domnívá se, že nyní nastala příznivá doba, kdy je znát podpora jak od lidí, tak i od politiků. V Brně vznikla kniha Principy tvorby veřejných prostranství, která je dostupná v elektronické podobě na <https://kambro.cz/principy> a snaží se napomoci zástupcům samosprávy i veřejnosti ujasnit si názor na kvalitní veřejné prostranství a vizuálně atraktivním způsobem ukázat, jaká by taková prostranství mohla být. Byla zmíněna i územní studie Jižní Čtvrť-Trnitá, kde by opatření hospodaření se srážkovými vodami měla být implementována, mimo jiné i povinné extenzivní zelené střechy. Situaci v Brně usnadňují i dotační programy Zelené střechám! a Nachytej dešťovku! U obou programů je možné v letošním roce podat žádost od 1. 2. do 31. 8. (nebo do vyčerpání prostředků). Ing. Vítek vidí prostor pro zlepšení ohledně prosazování modrozelené infrastruktury (MZI), a to například v koordinaci inženýrských sítí a také ve snaze, aby se MZI dostala do zadání a více do plánování měst. Vyplatilo by se i nabídnout úlevy, ať již ohledně požadovaných retenčních objemů, či poplatků za odvádění srážkových vod.

Zahraniční inspirací byla přednáška Dr. Ing. Mathiase Kaisera, majitele firmy KaiserIngenieure v Dortmundu (Německo), který připomenul výrazný posun v Porúří od té doby, kdy se zástupci 17 obcí sdružených ve vodohospodářském svazu Emsschergerossenschaft v roce 2005 v takzvané Budoucí úmluvě o srážkové vodě zavázali odpojit 15 % nepropustných ploch během 15 let. Tento prvotní důležitý krok přispěl tak k zahájení řady užitečných projektů: využití bývalých chladicích věží pro retenci dešťových vod, vytvoření jezera Phönix s přístavem či revitalizaci severní periferie Dortmundu. Podstatné je, že se při posledně zmiňovaném projektu podařilo oslovit tamější aktyery. Vhodně zvolenými místními aktivitami a workshopy byli vtaženi do procesu jak politici, tak obyvatelé. Podařilo se tak získat pro-

středky na obnovu prostranství. Do tvorby posléze zapojili i žáky, kteří k prostoru mají hned jiný vztah, slouží jim také pro výuku biologie. Ze čtvrti potýkající se s řadou problémů (segregace, neobydlené byty) se stalo místo, kde se lidé v jeho centru s fontánou a parkem rádi scházejí.

Rovněž Dánsko může nabídnout své bohaté zkušenosti s aplikací projektů, a to vztahujících se k řešení zaplavování přívalovými dešti. Na konferenci účastníci seznámila s příkladem dobré praxe **Marianne Skov**, specialista na povodňová rizika z firmy Rambøll. V Kodani vznikla tzv. povodňová ulice na Náměstí svaté Anny (Sankt Annæ Plads). Důvodem častého zaplavování přívalovými dešti bylo umístění na nejnižším bodě a blízkost přístavu. Po velké průtrži mračen 2. června 2011, která způsobila řadu škod, se městský úřad v Kodani rozhodl pro proměnu náměstí, a to jak pro přizpůsobení prostoru tak, aby fungovalo jako protipovodňová ochrana a aby se zlepšilo i jeho estetické působení. V centru náměstí vznikl retenční prostor o objemu 400 m³ (pro zachycení objemu stoletého deště) a je zajištěn odvod srážkových vod tunelem do přístavu. Obyvatelé města navíc získali místo příjemné pro život. Jinou zdařilou ukázkou využití srážkové vody je hřiště ve městě Kokkedal, kde si děti mohou s vodou hrát. Ve své přednášce Marianne Skov představila vysoce sofistikovaný přístup k procesu plánování, který by měl být dynamický, s definicemi rizik, měřením efektů a modelováním odhadu finančních prostředků. Vždy je ale třeba zohlednit i faktory lidského chování, například skutečnost, že někteří vyhledávají záplavové zóny. Klíčová jsou kvalitní data a také zapojení občanů do plánování. Architekti mohou například spolupracovat i se sociology. Dobrou volbou je i multifunkční prostředí. Nemusí přitom vznikat vždy obrovské projekty, například i zeď v menším měřítku pomůže.

Problematiky zeleně ve městě se dotkly i další příspěvky. **Jan Eisenreich**, BRENS EUROPE, a. s., představil zelené tramvajové tratě, které využívají místo zeminy syntetický recyklát (odpad z automobilového průmyslu) a zasazeny jsou zde rozhodně nebo jiné suchomilné rostliny. Takové řešení lze vidět již v Ostravě či ve slovenských Košicích. **Ing. Karel Kříž, Ph. D.**, ČVUT v Praze a Timao s. r. o. se zaměřil na hledisko technické a dopravní infrastruktury a jedním z témat jeho prezentace bylo i jak zasahují stromy do inženýrských sítí svým kořenovým systémem. Zsvěcený náhled na stromy podal **David Hora, DiS.**, Treewalker, s. r. o. Na úvod zmínil, že klimatická změna přináší tak velké proměny, že ani bohatá společnost není schopna adaptace na ně jen pomocí technických prostředků. Výhodou MZI je, že přirozeným způsobem pomáhá ochlazovat a stínit. U stromů ale záleží na velikosti koruny a kondici, aby docházelo k dostatečné transpiraci. Dále je třeba počítat s časovou prodlevou, než dosáhne potřebné velikosti. Průměrná životnost stromů bývá 10, 15 až 20 let, kdy se výsadby obnovují. Když se podaří udržet 50 let, násobně stoupne získaný benefit. Zeleň je podle něho také jeden z mála prvků, kdy hodnota narůstá. Jedním z rizik u zeleně je, že pokud bude pro investora údržba finančně náročná, vypne její závlahu a požadovaného efektu se tak nedosáhne. Ve své prezentaci uvedl řadu managementových opatření, která jsou dostupná okamžitě a mohou být i levná, jako je úprava obrubníků, změna propustnosti povrchů, výška sečení vegetačního krytu, či zvyšování obsahu humusu. Doporučuje přitom komplexní řešení, kvantifikování funkčnosti a definovat očekávání. Je lepší si stanovit menší cíle systémově uchopitelné, měřitelné a splnitelné. Důležité je zavádění městských standardů, ať již před započítáním, nebo při změně projektu.

Akademický přístup přinesla **Mgr. Jana Řadová** z Ústavu informatiky Akademie věd ČR, která se zabývá se svými kolegy

modelování tepelného komfortu v ulicích města. Vytvářejí přitom urbanistické scénáře. Jedním z poznatků je například to, že každý bod v ulici se chová jinak, jak podle materiálu, tak i podle toho, jak na něj svítí slunce. Nejhuře vycházejí podle měření bílé vápenné kostky. **Mgr. Řadová** upozornila i na to, že stav je vždy individuální, o čtvrt dále může být měření odlišné.

Mgr. Martin Ander, Ph. D., z Nadace Partnerství, prezentoval databázi inspirativních projektů oceněných v soutěži Adaptterra Awards. Zajímavým projektem je například Park pod plachtami v Brně-Nový Lískovec, jehož realizace proběhla v letech 2011–2013. Srážková voda je svedena ze střech tří panelových domů do retenčního jezírka. Prosakuje do drenážního příkopu a v případě přívalových dešťů je tak zpomalován odtok. Kapacita retenčního prostoru je 260 m³. Jedním z podstatných kroků, na který **Mgr. Martin Ander, Ph. D.**, upozornil, je nezbytnost vysvětlování smyslu opatření občanům. Městská část například neopomenula umístit osvětlové tabule s informacemi. Dalšími z doporučených opatření mohou být zelené střechy. Vyplatí se provést si analýzu, komu patří střechy na objektech a postupně pro ně hledat řešení.

Na závěr konference se uskutečnila panelová diskuse na téma Klíčové momenty při revitalizaci veřejných prostor se zapojením modrozelené infrastruktury. Diskuse se zúčastnili již během akce aktivní řečníci doc. Ing. arch. Jakub Cigler, Ing. Radim Vítek, MSc., Ing. Karel Kříž, Ph. D., David Hora, DiS., **Mgr. Jana Řadová** a další přizvaný host **Ing. Zuzana Štemberová** (terra florida, v. o. s.). Moderace se ujal Ing. Vojtěch Bareš, Ph. D., z ČVUT v Praze. Zaznělo například, že je třeba prezentovat MZI jednoduše a byla připomenuta důležitost strategického cíle, jako v Porurí, s nímž se dá dobře pracovat. Na druhou stranu je cíl ohromná politická odpovědnost, a proto je někdy snaha pohybovat se v obecné rovině. Od kvalitního zadání je také dlouhá cesta a prosadit změnu myšlení je stále těžké. Diskutujícím také přišlo, že Česká republika je v něčem stále na začátku a prosazení MZI je stále komplikované. Bylo by třeba větší angažovanosti politiků. Zaznělo také, že není dost kvalifikovaných odborníků na MZI, málo vodohospodářů se o MZI zajímá, či že krajinní architekti také nejsou zvyklí uvažovat v těchto intencích. Situace by se mohla změnit s novou generací, tedy již holisticky uvažujících tvůrců veřejných prostranství. Důležité je i vzdělávání investorů a snaha o změnu názoru veřejnosti formou dobrých příkladů, ti pak mohou zpětně zatlačit i na město. Podle diskutujících je klíčová role „prodat“ veřejnosti přidanou hodnotu, tedy zlepšení estetiky místa, protože funkční řešení pod zemí není viditelné. Přístup města je rovněž zásadní. Ohled-

Radim Vítek, specialista vodohospodář v Kanceláři architektů města Brna

ně zapojování veřejnosti je třeba mít na paměti, že získání relevantního názoru všech může být občas kontraproduktivní, je třeba se naučit dobře projednávání vést.

Konferenci uzavřel doc. Ing. David Stránský, Ph. D., slovy, že ten, kdo by měl prosazovat opatření, by měla být města, ale nemají k tomu mnohdy nástroje a potřebné struktury. Podotkl také, že v zahraničí se mluví spíše o koexistenci a soužití než o kolizi sítí.

Prezentace příspěvků a sborník anotací jsou ke stažení na webové stránce konference www.pocitamesvodou.cz/fotografie-sbornik-a-prezentace-z-konference-pocitame-s-vodou-2019 Projekt Počítáme s vodou bude pokračovat do konce roku 2021.

Ing. Ivana Weinzettlová Jungová
SOVAK ČR